

UZASADNIENIE

W dniu 18 września 1999 r. weszła w życie sporządzona w Waszyngtonie dnia 10 lipca 1996 r. Umowa między Rzeczpospolitą Polską a Stanami Zjednoczonymi Ameryki o ekstradycji (Dz. U. z 1999 r. Nr 93, poz. 1066 i 1067 oraz z 2002 r. Nr 100, poz. 921). Umowa ta stworzyła gwarancje stabilności obrotu prawnego między Polską a USA oraz przyczyniła się do lepszego współdziałania sądów i prokuratur obydwu państw w ściganiu przestępców i zwalczaniu przestępczości jako takiej.

Potrzeba renegocjacji dotychczasowej Umowy dwustronnej

W dniu 25 czerwca 2003 r. w Waszyngtonie zostało podpisane Porozumienie między Unią Europejską a Stanami Zjednoczonymi Ameryki o ekstradycji (zwane dalej Porozumieniem UE-USA). Tekst podpisanego, jednakże jeszcze nieobowiązującego, Porozumienia został opublikowany w Dz.Urz. UE L 181 z 19.07.2003, str. 27. Formalnoprawną podstawą do podpisania tego Porozumienia była decyzja Rady z dnia 6 czerwca 2003 r. dotycząca podpisania Umów między Unią Europejską a Stanami Zjednoczonymi Ameryki w sprawie ekstradycji oraz wzajemnej pomocy prawnej w sprawach karnych (Dz.Urz. UE L 181 z 19.07.2003, str. 25).

Zgodnie z art. 3 ust. 2 lit. a Porozumienia UE-USA Unia Europejska zapewniła, że każde z Państw Członkowskich UE zobowiąże się w dokumencie zawartym między tym Państwem Członkowskim UE a USA do stosowania dwustronnej umowy o ekstradycji zawartej ze Stanami Zjednoczonymi Ameryki przez to Państwo Członkowskie UE w sposób określony w Porozumieniu UE-USA. Zobowiązanie Unii Europejskiej w tym zakresie rozciąga się również na państwa przystępujące do Unii po wejściu w życie Porozumienia (art. 3 ust. 2 lit. b). Oznacza to, że na RP został nałożony obowiązek dostosowania

polsko-amerykańskiej umowy o ekstradycji z 1996 r. do rozwiązań wprowadzonych Porozumieniem UE-USA.

Jak wskazano powyżej, Porozumienie UE-USA nie weszło jeszcze w życie. Koniecznym warunkiem wejścia w życie Porozumienia UE-USA jest dostosowanie przez każde z Państw Członkowskich UE, w tym również przez państwa, które weszły do UE w 2004 r., swoich umów o ekstradycji zawartych z USA, a obowiązujących w momencie wejścia w życie Porozumienia UE-USA, do zasad powyższego Porozumienia. Porozumienie to wejdzie w życie pierwszego dnia po upływie trzech miesięcy od daty wymiany między UE i USA dokumentów wskazujących, że poszczególne Państwa Członkowskie zakończyły wewnętrzne procedury zapewniające, że zmienione bilateralne umowy o ekstradycji z USA mogą wejść w życie.

W dniu 8 czerwca 2004 r. na posiedzeniu Rady UE ds. Wymiaru Sprawiedliwości i Spraw Wewnętrznych przedstawiciel Polski złożył, na podstawie art. 24 ust. 5 Traktatu o Unii Europejskiej, zastrzeżenie do Porozumienia UE-USA o ekstradycji, zgodnie z którym Rzeczpospolita Polska nie będzie związana Porozumieniem UE-USA o ekstradycji do czasu wypełnienia krajowych procedur wewnętrznych.

W przypadku Rzeczypospolitej Polskiej wewnętrzną procedurą będzie ratyfikacja, za uprzednią zgodą wyrażoną w ustawie, Umowy między Rzeczpospolitą Polską a Stanami Zjednoczonymi Ameryki dotyczącej stosowania Umowy między Rzeczpospolitą Polską a Stanami Zjednoczonymi Ameryki o ekstradycji, sporządzonej w Waszyngtonie dnia 10 lipca 1996 r., zgodnie z artykułem 3 ustęp 2 Porozumienia o ekstradycji między Unią Europejską a Stanami Zjednoczonymi Ameryki, podpisanego w Waszyngtonie dnia 25 czerwca 2003 r.

Z powyższego wynika, że ratyfikacja przez Rzeczpospolitą Polską przedmiotowej Umowy będzie stanowić wypełnienie obowiązku wynikającego z art. 3 ust. 2 lit. a Porozumienia UE-USA nałożonego na UE i tym samym umożliwi również Unii Europejskiej przedstawienie stronie amerykańskiej

dokumentu w trybie art. 22 Porozumienia UE-USA, bez konieczności odrębnej ratyfikacji przez Rzeczpospolitą Polską Porozumienia UE-USA.

Porozumienie o ekstradycji zostało zawarte w celu zapewnienia jednolitych rozwiązań dotyczących współpracy wszystkich Państw Członkowskich UE i USA w zakresie ekstradycji. Cel ten zdominował konstrukcję Porozumienia, które samo w sobie wiąże Unię i Stany Zjednoczone Ameryki, a nie Państwa Członkowskie i Stany Zjednoczone. Konieczne więc stało się zawarcie nowej umowy, zmieniającej dotychczasową Umowę dwustronną między Polską a Stanami Zjednoczonymi o ekstradycji, która uwzględni wynikające z Porozumienia zawartego między UE a USA zobowiązania dla Państw Członkowskich UE, jak również Państw przystępujących, a to w konsekwencji pozwoli na wejście w życie Porozumienia UE-USA.

Regulowany stan prawny

Umowa składa się z dwóch części: „umowy dostosowawczej” oraz „Załącznika”. Część zwana „umową dostosowawczą” zawiera postanowienia ogólne odnoszące się do Porozumienia UE-USA o ekstradycji ze wskazaniem, które z przepisów umowy dwustronnej ulegają zmianie oraz na mocy którego z przepisów Porozumienia. Załącznikiem natomiast jest skonsolidowany tekst Umowy RP-USA o ekstradycji oraz Porozumienia UE-USA o ekstradycji, który to Załącznik uwzględnia zmiany wynikające z art. 1 umowy dostosowawczej. Przyjęty przez stronę polską model instrumentu pisemnego, do którego odnosi się artykuł 3 ustęp 2 Porozumienia UE-USA o ekstradycji, tj. skonsolidowany tekst zawierający wszystkie zmiany i uzupełnienia wynikające z Porozumienia UE-USA o ekstradycji, przyczyni się do ułatwienia stosowania Załącznika przez praktyków prawa, tj. sędziów i prokuratorów. Taka forma umowy została przyjęta także przez inne Państwa Członkowskie UE (np. Królestwo Niderlandów i RFN).

Za generalną zasadę uznano, że Umowa (czyli umowa dostosowawcza oraz Załącznik) ma zastosowanie w sprawach o przestępstwa popełnione zarówno przed jej wejściem w życie, jak i po jej wejściu (art. 3). Umowę stosuje się

również tylko do wniosków o ekstradycję złożonych po jej wejściu w życie (art. 4). Niektóre z artykułów dotychczasowej umowy o ekstradycji zostały zastąpione nowymi przepisami, inne zaś przepisy mają charakter uzupełniający postanowienia obowiązujące. W przypadku wypowiedzenia Porozumienia UE-USA, Umowa dostosowawcza również utraci moc, natomiast moc prawną odzyska pierwotne brzmienie Umowy dwustronnej z 1996 r.

Artykuł 13 Porozumienia UE-USA spowodował zmianę art. 6 Umowy, w którym obecnie uregulowane zostało uprawnienie dla Państwa wezwanego do wydania osoby pod pewnymi warunkami. Mianowicie art. 6 Załącznika stanowi, że w sytuacji gdy przestępstwo, z powodu którego wnosi się o wydanie, jest zagrożone karą śmierci tylko według prawa Państwa wzywającego i brak jest takiego zagrożenia według prawa Państwa wezwanego, to Państwo to może wyrazić zgodę na wydanie, wyznaczając jednocześnie warunek, że kara śmierci nie zostanie orzeczona. W sytuacji, gdyby warunek taki nie mógł zostać spełniony, Państwo wezwane wskaże drugi warunek, że jeżeli kara śmierci zostanie orzeczona, to nie zostanie wykonana. Niespełnienie przez Państwo wzywające warunków ustalonych przez Państwo wezwane grozi odrzuceniem wniosku o wydanie. Dotychczasowy art. 6 Umowy nie przewidywał możliwości wyznaczenia jakichkolwiek warunków dla żadnej ze Stron.

Z uwagi na art. 5 Porozumienia UE-USA, został wprowadzony nowy art. 9bis do Załącznika dotyczący informacji podlegających szczególnej ochronie. Artykuł ten odnosi się do sytuacji, w których Państwo wzywające, występujące z wnioskiem o wydanie, dla uzasadnienia takiego wniosku zawiera w tym uzasadnieniu informacje podlegające szczególnej ochronie. Wówczas Państwo wzywające może w drodze porozumienia z Państwem wezwanym ustalić, w jaki sposób Państwo wezwane zapewni ochronę tych informacji. W przypadku braku możliwości po stronie Państwa wezwanego zapewnienia wymaganego przez Państwo wzywające sposobu ochrony informacji podlegających szczególnej ochronie, to ostatecznie samo zadecyduje, czy celem uzasadnienia wniosku o wydanie informacje te ostatecznie przekaże.

W art. 10 Załącznika dotyczącym dopuszczalności dokumentów wprowadzono przepis umożliwiający uproszczenie i przyspieszenie procedury ekstradycyjnej (art. 3 ust. 1 lit. b Porozumienia UE-USA). Będzie to możliwe dzięki dopuszczeniu w postępowaniu ekstradycyjnym prowadzonym na terytorium Państwa wezwanego dokumentów poświadczonych lub opatrzonych pieczęcią ministerstwa sprawiedliwości lub ministerstwa bądź departamentu właściwego dla spraw zagranicznych Państwa wzywającego, bez potrzeby ich dalszego poświadczania, uwierzytelniania lub innego rodzaju legalizacji.

W art. 12 Załącznika uszczegółowiono kwestię przekazywania wniosku w drodze dyplomatycznej przez wskazanie, gdzie się go składa, oraz uznanie, że datę otrzymania takiego wniosku przez Ambasadę uważa się za datę jego otrzymania przez Państwo wezwane (art. 3 ust. 1 lit. d Porozumienia UE-USA).

W związku z wprowadzeniem do prawa wspólnotowego instytucji europejskiego nakazu aresztowania, stosowne przepisy uwzględniające jego obowiązywanie zostały zawarte również w art. 17 ust. 2 Załącznika. Rozstrzyga on, jak powinna zachować się Polska, w sytuacji gdy z jednoczesnym wnioskiem o wydanie tej samej osoby w związku z tym samym przestępstwem lub z różnymi przestępstwami wystąpią USA w trybie zapisów umownych oraz którekolwiek z Państw Członkowskich UE o przekazanie na mocy europejskiego nakazu aresztowania. W takiej sytuacji właściwy organ w Rzeczypospolitej Polskiej zadecyduje, któremu z wnioskujących państw wydanie nastąpi (art. 10 ust. 2 Porozumienia UE-USA).

Skutki i tryb związania się Umową

Umowa została podpisana w dniu 9 czerwca 2006 r. w Warszawie. Ze strony polskiej Umowę podpisał Minister Sprawiedliwości Pan Zbigniew Ziobro.

Umowa dostosowawcza oraz Załącznik nie zawierają postanowień sprzecznych z obowiązującymi ustawami, a czynności mające na celu realizację ich postanowień wykonywane będą w sposób określony prawem wewnętrznym RP. Co więcej, Umowa w sposób pełny wyczerpuje materialny zakres Porozumienia UE-USA, tzn. do jej treści zostały wprowadzone wszystkie konieczne zmiany

i nowe rozwiązania, tak aby postanowienia Umowy, a zwłaszcza Załącznika, były tożsame z treścią Porozumienia UE-USA.

Wejście w życie Umowy nie spowoduje obciążeń Skarbu Państwa, poza zwykłymi kosztami wynikającymi z wykonywania wniosków o wydanie. Wejście w życie Umowy wraz z Załącznikiem będzie miało korzystny wpływ na stosunki polityczne między obydwoma państwami.

Realizacja postanowień Umowy nie będzie miała również wpływu na dotychczasowe stosunki gospodarcze, kulturalne i społeczne między obydwoma państwami. Wejście w życie Umowy nie spowoduje ponadto skutków związanych z rynkiem pracy, z wewnętrzną i zewnętrzną konkurencyjnością gospodarki oraz nie będzie miało wpływu na sytuację i rozwój regionalny.

Umowa wraz z Załącznikiem podlega ratyfikacji, za uprzednią zgodą wyrażoną w ustawie, zgodnie z art. 89 ust. 1 pkt. 2 i 5 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej, ponieważ dotyczy wolności, praw lub obowiązków obywatelskich określonych w Konstytucji (m.in. art. 31 ust. 3, art. 32, art. 36, art. 41, art. 55), jak również spraw uregulowanych w ustawie Kodeks postępowania karnego. Z uwagi na treść art. 91 ust. 1 i 2 Konstytucji nie będzie zachodzić konieczność zmiany prawa wewnętrznego.